завдання шкоди», згідно якій небезпека завдання шкоди в майбутньому може стати підставою для позову про заборону діяльності, що створює небезпеку (відповідно ст. 1065 і 934). Натомість ЦК України містить главу «створення загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи» яка складається із трьох статей. Якщо порівняти правове регулювання недоговірних зобов'язань із односторонніх правомірних дій, за ЦК УРСР і діючий ЦК України, то перш за все це наявність окремого підрозділу і закріплення окремих видів на рівні глав: публічна обіцянка винагороди; вчинення дій в майнових інтересах іншої особи без її доручення; рятування здоров'я та життя фізичної особи, майна фізичної або юридичної особи; набуття, збереження майна без достатньої правової підстави.

Підсумовуючи вказане можна дійти висновку, що значення недоговірних зобов'язань на сучасному етапі зростає. Нарівні з традиційними видами недоговірних зобов'язань із односторонніх правомірних дій, які відомі з часів римського права: ведення чужих справ без доручення, зобов'язання внаслідок безпідставного збагачення, врегульовані нові види зобов'язань: із публічного обіцяння винагороди без оголошення конкурсу та за результатами конкурсу; рятування здоров'я та життя фізичної особи, майна фізичної або юридичної особи. Разом з розширенням переліку видів недоговірних зобов'язань із односторонніх правомірних дій чітко простежується тенденція до збагачення змісту раніше відомих зобов'язань шляхом виокремлення підвидів у рамках виду. Так, наприклад, ЦК УРСР не регулював зобов'язання з публічної обіцянки винагороди без оголошення конкурсу.

Одержано 03.05.2017

УДК 347.1

Костянтин Анатолійович Карчевський,
юридичний радник Міжнародної організації з розвитку права (IDLO),
кандидат юридичних наук, доцент

УКЛАДАННЯ ДОГОВОРУ НА ЕЛЕКТРОННИХ ТОРГАХ, ЩО ПРОВОДЯТЬСЯ З ВИКОРИСТАННЯМ ТЕХНОЛОГІЇ BLOCKCHAIN

Розвиток науково-технічного прогресу та інформаційних технологій впливає на всі сфери суспільного життя, у т.ч. й на майнові відносини, що є предметом цивільного права. Такі технології вимагають як переосмислення сутності тих чи інших цивільно-правових інститутів, що широко застосовувалися у так звану «доінформаційну» добу, так і відповідного реформування цивільного законодавства, його розбудови на певних нових засадах. Серед іншого, інформаційні технології застосовуються й у договірній сфері, а саме під час укладання договорів в процесі проведення електронних торгів (аукціонів). Електронні торги є інструментом, який забезпечує прозорість процесу укладання договорів (що є запорукою усунення корупційної складової під час укладання державних контрактів), а також зручність та доступність такого процесу (що надає можливість приймати участь в укладанні договорів широкому колу суб'єктів господарювання). Зазначені чинники обумовлюють широке застосування електронних торгів у сфері публічних закупівель, у сфері продажу публічного майна, у сфері купівлі-продажу інших товарів.

© Карчевський К. А., 2017

Традиційні електронні торги передбачають те, що в мережі Інтернет відбувається змагання між особами, які бажають купити відповідний товар (учасниками електронних торгів). Для цього учасники торгів реєструються на певному електронному торговельному майданчику, через який проводиться аукціон, вчиняють дії, необхідні для участі у торгах (як правило сплачують певну суму як гарантійний депозит) та роблять грошові ставки під час самих торгів. Після закінчення торгів учасник, що запропонував найвищу ставку визнається переможцем та отримує право на укладання відповідного договору.

Можна вказати, що у даному разі фактично традиційних механізм укладання договору на біржі просто переноситься у відкритий інформаційний простір, не змінюючи самих засад звичайної біржової торгівлі. Таким чином, як і при біржових торгах, сам факт перемоги в електронних торгах ще не буде призводити до визнання договору укладеним. Укладання договору буде, як і раніше, залежати від дій конкретних осіб, що цілком можуть бути й недобросовісними. Так, наприклад, організатор може відмовити «чужому» переможцю, або всім переможцям для затягування процесу продажу майна (особливо цілісного майнового комплексу підприємства, що підлягає продажу в процесі приватизації), або самі учасники можуть діяти таким чином, що переможець, зробивший надто велику ставку потім уникає укладення договору і договір або взагалі не укладається (чим затягується час), або укладається з наступним за ним, як правило – «своїм», учасником. До того ж традиційний електронний аукціон не є повністю автоматизованим, а в роботу електронної біржі можуть втручатися сторонні особи, які будуть робити неможливими ставки від «чужих» учасників, чи по іншому спотворювати результати торгів.

Вирішення вказаних та інших проблем може полягати у застосуванні технології Blockchain. Ця новітня інформаційна технологія передбачає наявність певної інформаційно-телекомунікаційної системи з наявністю децентралізованої бази даних. Остання одночасно належить необмеженому колу осіб. Кожна транзакція (дія) в межах системи, авторизованого у ній учасника, вчиняється за його електронним цифровим підписом, а вся інформація розміщується в системі за допомогою відкритого API. «Мозок» та «серце» електронного аукціону, що заснований на зазначеній інформаційній технології, є так званий «смарт-контракт» – комп'ютерна програма, яка автоматично визначає хід та порядок проведення електронних торгів, вирішує пов'язані з цим питання, у тому числі допуск (або, навпаки – не допущення) до торгів відповідних осіб, розміри ставок учасників тощо.

Автоматизація моменту укладання договору у таких умовах може досягатися тим, що заздалегідь затверджується форма договору з визначенням всіх умов договору, за винятком відомостей про сторін договору, його предмету та ціну. Предмет договору та відомості про продавця будуть визначатися в момент внесення до системи відомостей про відповідний об'єкт, що підлягає продажу та про його власника (уповноважену власником особу). Ціна договору буде визначена після проведення електронних торгів та дорівнюватиме найбільшій ставці, зробленій учасником торгів (їх переможцем). При цьому, кожна ставка, зроблена під час торгів, програмними засобами системи автоматично підписується ЕЦП відповідного учасника та розглядається як його пропозиція укласти договір на встановлених умовах та щодо визначеного предмету за заявлену учасником ціну. Організатор електронних торгів, вносячи до системи відомості про себе та про предмет торгів, власним ЕЦП повинен не тільки підтвердити такі відомості та прийняти на себе майнову відповідальність за їх достовірність, але й погодитись на те, що акцептування ним майбутньої оферти переможця електронного аукціону (у разі його наявності), буде зроблено автоматично програмними засобами (смарт-контрактом) самої системи електронного аукціону.

За зазначених вище умов договір буде укладатися без участі людини; учасники торгів та заінтересовані особи зможуть спостерігати або отримати інформацію про всі транзакції, що відбувалися в процесі торгів; кожна особа (крім випадків, встановлених законом) зможе бути учасником торгів; учасник, який зробить ставку буде усвідомлювати, що він вчиняє достатньо дій, для виникнення відповідних майнових зобов'язань, за порушення яких він буде нести певну майнову відповідальність. Вказане дозволить не тільки виконати завдання забезпечення прозорості, відкритості та доступності торгів, але й призведе до усунення ризиків, пов'язаних із проведенням звичайних електронних торгів.

Одержано 24.04.2017

УДК 347 625

Тетяна Сергіївна Кириченко,
доцент кафедри цивільного права та процесу факультету № 6
Харківського національного університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент;
ORCID: http://orcid.org/0000-0001-9394-2010

СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ «СВОБОДА» ТА «ОСОБИСТА НЕДОТОРКАННІСТЬ» У СІМЕЙНОМУ ТА КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ

Останнє десятиліття XX століття для України стало вирішальним та доленосним, вказавши вектор розвитку країни. І цей вектор спрямував до Європи, до створення цивілізованого, демократичного суспільства.

Україна обрала стратегічним напрямком розвитку інтеграцію в європейський економічний і політико-правовий простір. Вступ до Європейського Союзу (ЄС) визначений ключовим зовнішньополітичним пріоритетом і стратегічною метою України на найвищому державному рівні.

Європейський шлях нашої держави вимагає серйозних зусиль щодо реформування української правової системи у напрямку забезпечення прав людини. Серед особистих немайнових прав, що забезпечують природне існування фізичної особи, важливу роль відіграє право на свободу та особисту недоторканність.

Стаття 29 Конституції України гарантує: «Кожна людина має право на свободу та особисту недоторканність». Ці норми знайшли своє відображення у кримінальному та сімейному законодавстві.

Щоб дійсно уявити собі значення цих понять необхідно звернутися до філософії.

З точки зору сучасної філософії – «Несвідомої» свободи не існує. В такому випадку «свобода» вторинна по відношенню до «необхідності» і до «свідомого». Сучасні дослідження в сфері вищої нервової діяльності людини підтверджують відсутність свободи в «несвідомому», де є лише «необхідність» у вигляді інстинктів. Однак висновок зроблений матеріалістами з такій послідовності походження категорій викликає ряд питань. Таке визначення свободи висказав ще Спіноза, який розумів її як свободу «… від рабської залежності людини від зовнішніх обставин, але не взагалі від них, а від найближчих, від приватних і випадкових. І, навпаки залежність від універсальної зв'язку речей, – які діють

© Кириченко Т. С., 2017